

48

SKÖTSELPLAN FÖR
NATURRESERVATET
VAMBÅSA HAGMARKER

Utarbetad på grundval
av inventeringar samt
förslag till skötselplan
som Ekokonsult HB upp-
rättat på länsstyrelsens
uppdrag i samråd med
markägaren och berörda
myndigheter

Skötselplan för naturreservatet Vambåsa hagmarker

1. Allmän målsättning för mark-, fauna- och vegetationsvård

Målsättningen med reservatets skötsel skall vara att bevara och främja områdets biologiska och kulturhistoriska värden samtidigt som möjligheter till friluftsliv och naturupplevelser skall ges allmänheten.

Detta innebär

att de för området karakteristiska hagmarkerna skall bevaras eller återskapas.

att områdets landskapsbildmässiga egenart i övrigt skall bevaras,

att förutsättningarna för ett rikt och varierat fågelliv och annat djurliv skall bibehållas eller förbättras samt

att strövstigar, parkeringsplatser och andra enklare anordningar för rörligt friluftsliv skall iordningställas och underhållas, varvid hänsyn skall tas till områdets naturvärden.

2. Disposition av mark och vatten

Med angiven målsättning som grund skall reservatets areal disponeras som framgår av bilaga 2. Detta innebär följande ungefärliga arealfördelning:

Skogsmark

Tallskog	7,0
----------	-----

Betesmark

Hagmark	55,0
---------	------

Öppen ängsmark och strandäng	14,0
------------------------------	------

Myrmark (mossmark)	1,0
--------------------	-----

Övrig mark (vass)	5,0
-------------------	-----

Fornminnesområde	5,0
------------------	-----

Vatten	12,0
--------	------

1982-06-07

3. Principer för skötsel samt åtgärder av allmän karaktär

3.1 Skogsmarkens skötsel

Skogsmarken utgörs av tallskog. Skötseln bör inriktas på att skapa en strövvänlig skog, vilket innebär minskade möjligheter till ett rationellt utnyttjande. Målsättningen bör vara att få fram vidkroniga och grovstammiga träd. Uppblandning med lövträd är önskvärd.

3.2 Betesmarkernas skötsel

Hagmarkerna skall utnyttjas som betesmarker tillsammans med de öppna ängsmarkerna. Vid återställandet av igenvuxna partier skall gallrings- och röjningsåtgärderna utföras så att ett glest trädsikt av främst ek och björk erhålles. Andra trädslagsinblandningar, t ex rönn, lönn, asp, lind, kan alltefter förutsättningarna tillåtas. Trädsiktet bör i fuktigare partier ha hög inblandning av brakved. Kron-täckningen bör variera mellan 30-70 %. I busksiktet bör i första hand ingå arter som hagtorn, slån och en, men enstaka förekomster av andra arter, t ex hassel eller getapel innebär enbart en ökad variation. Kaprifol skall gynnas. Träd som är lämpliga för denna art att klättra på skall sparas där förutsättningar härför finns. Inom mindre områden kan tätare törnsnår med t ex slån, nypon och björnbär vara lämpligt som tillhåll för fågel och småvilt. Där större tallar finns bör dessa sparas vid gallring eller röjning. Granen skall hållas efter men enstaka yviga exemplar skall finnas för fågellivets skull.

Avfall som uppkommer i samband med återställningsarbeten ihopsamlas i högar och brännes. Vid bränningen bör tillses att närstående träd inte skadas av värmeutvecklingen. Risbränning bör så långt det är möjligt ske på skötselområde 6 vid vägen. Om enstaka större träd faller kan de lämnas att multna ned, såvida de inte utgör hinder för vägtrafik eller på annat sätt verkar störande i naturmiljön. Gamla björkar får torka på rot. Andelen kvarlämnade kullfallna träd bör inte överstiga 1 - 2 träd per 3 hektar.

De områden inom betesmarkerna som disponerats som öppen ängsmark, skall i princip hållas fria från träd och buskar. Någon enstaka solitär kan tillåtas, liksom spridda hagtorns- eller nyponbuskar. Tendenser till slybildning av björk eller asp bör regelmässigt bekämpas genom maskinell röjning.

3.3 Myrmarkens skötsel

Det i norr belägna mindre kärr- och mosseområdet erfordrar inte någon särskild skötsel. Det kan däremot vara angeläget att låta området utvecklas fritt.

3.4 Skötseln av övrig mark samt vattenområden

För fornminnesområdet vid Hjortahammar skall den vårdplan som upprättats av riksantikvarieämbetet gälla, se bilaga. Parkeringsplatserna skall skötas enligt detaljbeskrivningen.

1982-06-07

Vattenområden inklusive vassbälten torde för närvarande inte erfordra någon skötsel. Genomförs rensningsföretag i Vambåsa bäck, skall eventuella rensningsmassor som upplägges i reservatet planas ut.

3.5 Betesfrågor

Som betesdjur bör i första hand nötkreatur utnyttjas.

Betesperioden bör omfatta tiden maj - september. Sent höst- eller vinterbete bör undvikas. Om betning äger rum efter september, är det nödvändigt att djuren stödutfodras, för att förhindra att onödiga skador uppkommer på vegetationen. Stödutfodringen skall i så fall ske inom den öppna ängsmarken. Efter utfodringssäsongens slut bör området städas från kvarvarande foder samt större mängder ansamlad spillning.

Behovet av fållindelning bör avgöras i samråd mellan djurhållaren och naturvårdsförvaltaren. Från skötselsynpunkt kan det vara önskvärt med två fållor inom den södra reservatsdelen. En fållindelning skulle också kunna underlätta allmänhetens utnyttjande av området.

3.6 Hägnader

Befintliga stenmurar skall bevaras där så är möjligt. Särskild uppmärksamhet skall därvid ägnas stenmurarna kring Vambåsa herrgård, de s k Ökahagastenmurarna samt kring den norra reservatsdelen. Övriga stängsel bör vara av traditionell typ, d v s ett enkelt taggtrådsstängsel med överliggare av trä. Stängselgenomgångar anordnas där så erfordras. Grindar bör vara av för trakten gängse typ.

3.7 Gödsling

Spridning av handelsgödsel, flytgödsel eller liknande får icke ske inom betesmarkerna. Dock skall spridning av handelsgödsel vara tillåten inom de öppna ängsmarkerna, skötselområdena 2 och 6, för att förbättra betesproduktionen.

3.8 Renhållning och tillsyn

Överenskommelse bör träffas med kommunen angående omhändertagande av sopor och latrinkärl.

Tillsynen av naturreservatet bör lämpligen samordnas med tillsynen inom närliggande reservat.

4. Skötselområden och åtgärder

Naturreservatet har indelats i skötselområden (bilaga 3) på grundval av framtida markanvändning och föreslagna skötselåtgärder. Skötselområde har i löpande text förkortats so.

1982-06-07

Varje skötselområde har behandlats under följande rubriker:

- Beskrivning: Kortfattad beskrivning av nuvarande utseende och tillstånd.
- Målsättning: Syftet med delområdets disposition och skötsel för framtiden
- Åtgärder: Åtgärder som bör utföras för att uppnå eller bibehålla angiven målsättning, antingen vid enstaka tillfälle eller mer regelbundet. Bör åtgärderna utföras i en bestämd ordningsföljd har detta angivits genom löpande numrering.

Skötselområde 1

- Beskrivning: Gammalt täktområde som ej efterbehandlats, nu bevuxet med tall och enstaka björkar. I söder har en del utfyllnader skett. I norr finns en liten soptipp samt ett uthus.
- Målsättning: Uthuset bevaras och utnyttjas som tidigare. I söder grusbelagd parkeringsplats för ca 5 personbilar. Eventuellt kan rastplats med bord och bänkar anordnas.
- Åtgärder: Vid utförandet av nedanstående åtgärder (punkt 1-3) skall tillses att beståndet av backsippor i görligaste mån undgår skada.
1. Iordningställande av parkeringsplats
 2. Viss röjning i träd- och buskskiktet
 3. Eventuellt anordnande av rastplats med bord och bänkar
 4. Soptippen i norr avslutas och efterbehandlas.

Skötselområde 2

- Beskrivning: Öppen, betad ängsmark, som varit åker. I västra delen dock vissa träd samt spridda enbuskar. Längs ett dike i väster en ridå med högvuxen björk.
- Målsättning: Betad, mer eller mindre trädfri ängsmark. I väster kan enstaka större solitärträd tillåtas, liksom rikligare förekomst av buskar.
- Åtgärder:
1. Röjning av björk
 2. Frihuggning av några större ekar i väster
 3. Röjningsresterna ihopsamlas och brännes
 4. Årligt bete
 5. Vid behov upprepade röjningar

Skötselområde 3

- Beskrivning: Delvis kraftigt igenvuxen hagmark med ett flertal gamla björkar och vidkroniga ekar men även gott om ung ek och björk. Området genomdraget av flera fuktstråk där al dominerar trädskiktet. Buskskiktet är välutvecklat, ställvis finns ogenomträngliga snår. Dominerande arter är slån, hagtorn och nypon. Resliga enar finns spridda inom området. Markvegetationen är huvudsakligen hedartad, men partier med fuktängsvegetation förekommer. Söder om so 4 finns ett hållmarksområde. Här uppträder även en del tall och gran. I sydväst mycket täta snår av slån och hagtorn. Längs vägen en välbevarad stenmur. Gamla odlingsrösen. Området betas.
- Målsättning: * Hagmark med ek och björk samt ett buskeskikt med slån, hagtorn, nypon och en som viktigaste arter.
- Åtgärder: 1. Årligt bete
2. Återskapande av hagmarken. Detta bör föregås av en detaljerad botanisk och zoologisk dokumentation, varefter ett särskilt åtgärdsprogram för restaureringen bör upprättas. Ett viktigt moment härvid är uppföljningen av effekterna på vegetation och djurliv av vidtagna åtgärder. Tidsplan för genomförandet bör upprättas.

Skötselområde 4

- Beskrivning: Liten mosse med omgivande fattigkärr. I söder finns öppet vatten, som utnyttjas av kreaturen. På mossen viss tallinvandring. Sannolikt länets sydligaste mosse.
- Målsättning: Att bevara mossen så opåverkad som möjligt av direkta ingrepp. Utnyttjandet som vattenhål för djuren bör kunna fortsätta.
- Åtgärder: Inga

Skötselområde 5

- Beskrivning: Betad ekhagmark i orten benämnd "Övre Ökahagen", med tämligen tätt trädskikt. Många gamla och murkna björkar finns i området. Väster om vägen riklig föryngring av en. Här och var björk uppslag. I öster något fuktigare och täta al uppslag. I sydost ett stort snår med bl a kaprifol.

- Målsättning: Betad ekhagmark med ett glest buskskikt av främst en, nypon, hagtorn och slån. En del murkna träd bevaras för insekter och fåglar. Kaprifolsnåret i den sydöstra delen bevaras orört.
- Åtgärder:
1. Årligt bete
 2. Viss röjning av en väster om vägen för att förhindra alltför täta enbuskage
 3. Röjning av björksly i hela området och särskilt i öster
 4. Frihuggning av en del stora ekar
 5. Försiktig gallring av ek för att gynna kronutvecklingen
 6. Röjning av al i öster
 7. Röjning av asp och björk i gränsen mot so 6, så att genomsikten förbättras
 8. Röjningsrester ihopsamlas och brännes.

Skötselområde 6

- Beskrivning: Öppen betesmark av torrängskaraktär. I svackor uppträder fuktängsvegetation. I kanterna i områdets norra delar uppslag av asp.
- Målsättning: Betad öppen ängsmark
- Åtgärder:
1. Röjning av sly
 2. Slåtter av vegetationen
 3. Vart 5:e år grundligare slåtter av vegetationen för att förhindra slybildning och tuvbildning.
 4. Årligt bete

Skötselområde 7

- Beskrivning: Litet hållmarksområde med ljung samt några tallar, ekar, björkar och enbuskar
- Målsättning: Betat hållmarksområde med viss träd- och buskvegetation
- Åtgärder: Årligt bete

1982-06-07

11.1211-168-80

Skötselområde 8

- Beskrivning: Mindre hagmarksparti med några stora ekar samt hasselbuketter. Vid vägen en björk. Mot so 6 en tätare lövridå.
- Målsättning: Ekhagmark med hasselbuketter
- Åtgärder:
1. Björken avverkas
 2. Rökning av vissa hasselbuketter samt hela lövridån mot so 6
 3. Årligt bete

Skötselområde 9

- Beskrivning: Gammal åker, nu delvis igenvuxen med lövsly. Väster därom några äldre, vidkroniga ekar. Mot vägen en vacker stenmur. Längs denna riklig förnygring av ek och björk. betas ej.
- Målsättning: Betad ekhagmark
- Åtgärder:
1. Rökning och gallring av träd och buskar längs stenmuren
 2. Frihuggning av stora ekar
 3. Rökning av sly
 4. Uppsättande av stängsel längs den norra gränsen
 5. Årligt bete

Skötselområde 10

- Beskrivning: Mycket snårig och snärjig vegetation med al, ek och björk i trädskiktet samt i buskskiktet al, brakved, björk, hassel, hagtorn, slån, björnbär och rikligt med kaprifol. Huvudsakligen av fuktängskaraktär. I strandpartiet mer ren alskog. Betas svagt. Området benämns i orten "Nedre Ökahagen".
- Målsättning: Betad hagmark med delvis täta snår av hagtorn, slån och kaprifol. Alskogen nära stranden skall enbart betas. Partier med tät hasselskog bör få utvecklas fritt.
- Åtgärder:
1. Rökning och gallring för att erhålla en mer öppen hagmarkskaraktär och få synkontakt mellan vägen och vattnet på något ställe. Rökningen bör genomföras i etapper för att undvika hyggeseffekter.
 2. Frihuggning av stora ekar eller björkar
 3. Rökningensresterna brännes inom området
 4. Årligt bete

1982-06-07

11.1211-168-80

Skötselområde 11

- Beskrivning: Strandängsområde med dels betad, tämligen låg gräs- och starrvegetation, dels bladvassbälten. Spridda uppslag av al och tall
- Målsättning: Betad strandängsvegetation, åtminstone i sundet mellan so 10 och so 12.
- Åtgärder: Årligt bete

Skötselområde 12

- Beskrivning: Själaholmen. I norr ett tallbestånd med äldre träd samt några stora slånsnår. I söder åtskilliga grova och vidkroniga ekar. Längs västra stranden några grova tallar. Över hela ön i övrigt unga träd av främst björk, ek och gran. I buskskiktet gott om ek, torra enbuskar samt hassel, den senare i synnerhet på höjden i söder. Tämligen blockig terräng i söder. Betas svagt.
- Målsättning: Betad ö av hagmarkskaraktär med ett trädskikt dominerat av tall och ek samt ett glest buskskikt. Hasselbestånden i blockområdena kan bevaras orörda, liksom de omfattande slånsnåren i norr.
- Åtgärder:
1. Gallring och röjning för att gynna kraftiga träd, särskilt tall och ek
 2. Röjning av torra enar samt en del ung ek och björk
 3. Röjningsrester ihopsamlas och brännes, lämpligen inom so 11.
 4. Årligt bete

Skötselområde 13

- Beskrivning: Hagmark med ett glest trädskikt av björk samt några stora ekar och spridda buskar av nypon, hagtorn, slån och en
- Målsättning: Hagmark med endast spridda björkar, några enstaka stora ekar samt smärre buskgrupper eller spridda buskar. Pelarenar bevaras och gynnas
- Åtgärder:
1. Försiktig röjning av buskar och en del unga lövträdsuppslag. Föryngring av enstaka ekar kan tillåtas i en "strumpa" av törniga buskar.
 2. Röjningsrester ihopsamlas i ett par diskreta högar
 3. Årligt bete

Skötseområde 14

- Beskrivning: Tämligen tät ungskog av björk, al och ek, men med enstaka äldre träd, bl a tall, ek och björk. Buskskiktet är tätt och välutvecklat. Markvegetationen är hedartad men sparsam.
- Målsättning: Hagmarksområde med enstaka tallar, ekar och björkar. Stora träd bör eftersträvas.
- Åtgärder: 1. Røjning och gallring samt frihuggning av stora träd. Røjningen bör utföras i etapper för att undvika hygges-effekter
2. Avverkningsresterna ihopsamlas i högar
3. Årligt bete

Skötseområde 15

- Beskrivning: Tallskog med inslag av ek och björk. Enstaka rönn och en. Markvegetationen är hedartad. Betas ej.
- Målsättning: Strövvänlig skog med grova och vidkroniga tallar samt inslag av spridda lövträd. Buskskiktet bör vara glest.
- Åtgärder: 1. Gallring och røjning för att gynna dimensions- och kronutvecklingen hos tall och enstaka lövträd.
2. Avverkningsrester ihopsamlas i högar och brännes
3. Vid behov upprepade røjningar och gallringar.

Skötseområde 16

- Beskrivning: Svagt markerad åssluttning med tall och björk samt rikligt med små ekar. Björnbär och slån förekommer. I norr uppslag av åsply. Torrängsartad markvegetation med bl a hedblomster, gulsporre och åkervädd.
- Målsättning: Åsparti med endast ett glest träd- och buskskikt, dels för att bevara torrängsfloran, dels för att framhäva åsen. I trädskiktet bör ingå huvudsakligen ek och björk.
- Åtgärder: 1. Røjning av åsply
2. Gallring och røjning av tall och björk så att kron-täckningen blir 60 - 70 %
3. Røjning av en del ung ek
4. Røjningsrester ihopsamlas och brännes
5. Vid behov upprepade røjningar och gallringar

1982-06-07

11.1211-168-80

Skötselområde 17

Beskrivning: Grusbelagd parkeringsplats

Målsättning: Grusbelagd parkeringsplats

Åtgärder: Erforderligt underhåll

Skötselområde 18 *" Andr. se besl. 91-07-12 231-2896-91*

Beskrivning: Fornlämningsområde (gravfält). Gräsdominerad vegetation samt glest stående björkar i den västra delen.

Målsättning: I huvudsak öppen hed och äng enligt den av riksantikvarieämbetet upprättade vårdplanen, se bilaga

Åtgärder: * Enligt vårdplanen. Kraftledningen i västra delen bör läggas som kabel.

Skötselområde 19

Beskrivning: Vattenområden med mindre vassförekomster

Målsättning: Vattenområden med mindre vassförekomster

Åtgärder: Inga

5. FRILUFTSANORDNINGAR

De anordningar som utförs för att underlätta utnyttjandet av reservatet för friluftslivet skall vara så diskreta som möjligt och väl anpassade till naturmiljön. De bör vidare placeras så att de inte medför störningar av betydelse för de närboende.

Befintliga vägar skall hållas i körbart skick samtidigt som de skall kunna utnyttjas som promenadvägar. De skall med undantag för tillfarterna till parkeringsplatserna inte vara tillgängliga för allmänhetens biltrafik.

Särskilt markerade strövstigar torde inte vara nödvändiga, men från rastplatsen vid Europaväg 66 strax norr om reservatet bör en stig markeras till den nordligaste reservatsdelen.

Stängselgenomgångar anordnas i den norra reservatsdelen i anslutning till stigen från Europaväg 66 samt vid rastplatsen i områdets östra del. I den södra reservatsdelen krävs inga särskilda stängselgenomgångar utan befintliga grindar eller färister kan utnyttjas. I de fall problem uppkommer med grindar, bör permanenta genomgångar anordnas.

Den befintliga parkeringsplatsen vid Hjortahammars gravfält (so 17) kan utnyttjas men bör eventuellt rustas upp något. Bord och bänkar sätts på lämplig plats.

Vid den norra reservatsdelen anlägges en parkeringsplats för ca 5 personbilar i so 1. Mindre utfyllnader bör utföras i det gamla täktområdet, varefter körbanan beläggs med grus. I den närbelägna tallskogen utplaceras om så befinns lämpligt bord och bänkar.

BILAGOR

1. Vegetationstyper
2. Planerad markanvändning
3. Skötselområden
4. Anläggningar och information
5. Vårdplan för gravfältet inom Vambåsa 1:4 (Hjortahammar)